

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 547/2022-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Rudolfom Bezákom, Krmanova 14, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Košice-okolie č. k. 18 C 10/2013-416 z 8. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol jedným zo žalovaných (ako žalovaný v 4. rade, pozn.) v spore, v ktorom sa neúspešné žalobkyne domáhali určenia, že nehnuteľnosti patria do dedičstva.

3. Okresný súd uznesením č. k. 18 C 10/2013-376 z 20. mája 2020 vydaným vyšším súdnym úradníkom v II. výroku zaviazal žalobkyne k povinnosti nahradiť sťažovateľovi spoločne a nerozdielne trovy konania vo výške 11 426,99 eur. Pri vyčíslení trov konania aplikoval okresný súd § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v platnom znení (ďalej len „vyhláška“) a pri určení výšky tarifnej hodnoty vychádzal zo všeobecnej hodnoty pozemkov (383 207,78 eur) vyplývajúcej zo znaleckého posudku a odbornej správy predloženej sťažovateľom.

4. Proti výrokom I. a II. uznesenia vyššieho súdneho úradníka podala žalobkyňa v prvom rade sťažnosť, v ktorej namietala nesprávne právne posúdenie veci v súvislosti s výpočtom trov konania. Podľa jej názoru nemal okresný súd pri ich vyčíslení vychádzať z hodnoty predmetu sporu a na vec aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky, ale mal vychádzať z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Okresný súd napadnutým uznesením vydaným sudcom uznesenie okresného súdu aj vo výroku II zmenil tak, že žalobkyne sú povinné zaplatiť spoločne a nerozdielne sťažovateľovi trovy konania vo výške 1 303,80 eur. Základnú sadzbu tarifnej odmeny advokáta pritom určil podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky s odkazom na judikatúru ústavného súdu (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 574/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 539/2020). Napadnuté uznesenie bolo sťažovateľovi doručené 8. apríla 2021.

II. Argumentácia sťažovateľa

5. Uznesenie okresného súdu napadol sťažovateľ touto ústavnou sťažnosťou, argumentujúc

- a) jeho zámerom presvedčiť konajúci senát o potrebe prehodnotiť ustálený právny názor ústavného súdu (ktorý rešpektoval aj okresný súd v napadnutom uznesení) a vyvolať postup podľa § 13 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vo viere, že plénum ústavného súdu sa prikloní k jeho v ústavnej sťažnosti prezentovanému právnenému názoru;
- b) v prvom rade namieta nesprávny právny názor okresného súdu vyjadrený v napadnutom uznesení, keďže gramatickým výkladom § 10 ods. 2 vyhlášky nemožno dôjsť k záveru, že rozlišuje, či rozhodnutie o veci bude zakladať vlastnícke právo žalobcu priamo alebo nepriamo, určujúca je len povaha sporu (vlastnícke právo). Zároveň teleologickým výkladom dochádza k záveru, že účelom tejto normy je určiť tarifnú hodnotu odmeny advokáta v závislosti od hodnoty veci;
- c) za ústavne nekonformný považuje výklad iba optikou jednej sporovej strany. Sťažovateľ by v prípade úspechu žalobkyní prišiel o vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam priamo a bezprostredne bez potreby ďalšieho konania. Preto považuje za irelevantný jediný argument vyznievajúci v prospech aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, že spor o určenie, či nehnuteľnosti patria do dedičstva, je sporom o určenie vlastníckeho práva len nepriamo. Navyše, v prejednávanej veci nejde ani o jeden z prípadov predpokladaných § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (nemožnosť vyjadriť hodnotu veci v peniazoch, resp. iba s neprimeranými ťažkosťami);
- d) druhou podstatnou námietkou je úplná rezignácia okresného súdu na akékoľvek odôvodnenie jeho námietok namierených proti v sťažnosti prezentovanému právnenému názoru;
- e) zároveň upozorňuje, že hrozba znášania náhrady trov konania má slúžiť predchádzaniu podávania špekulatívnych žalôb. V prejednávanej veci boli sporné nehnuteľnosti zaťažené súdnym sporom (a tým aj sťažovateľ právnu neistotou) sedem rokov. Poukazuje aj na ekonomickú realitu na trhu s poskytovaním právnych služieb, keď niet advokáta, ktorý by prevzal právne zastúpenie za odmenu vypočítanú podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Zároveň sťažovateľ, ktorý sa nie z vlastného rozhodnutia stal žalovaným, nedostane kompenzáciu ním vynaložených výdavkov na právne zastúpenie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietaný nesprávny právny názor a ústavne nekonformný výklad okresného súdu, ktorý pri rozhodovaní o výške trov konania aplikoval nesprávnu právnu normu, keďže išlo o konanie, ktorého predmet bol oceníteľný peniazmi, a teda opodstatňoval použité § 10 ods. 2 vyhlášky. Zároveň sťažovateľ namieta, že okresný súd pri rozhodovaní o sťažnosti vôbec nereagoval na ním vznesené námietky.

7. Ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľov pripomína, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je mimoriadnou opravnou inštanciou a nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov a že jeho úlohou nie je nanovo vyhodnocovať skutkové a právne okolnosti prípadu a nahradiť závery všeobecných súdov svojím vlastným názorom, ale presvedčiť sa, že závery všeobecných súdov nie sú prejavom svojvôle, ktorá by mohla mať za následok porušenie práv sťažovateľov.

8. Sťažnostné námietky smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške trov konania. V nadväznosti na to považuje ústavný súd za žiaduce poukázať v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasti súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

9. K takému záveru však ústavný súd vo veci sťažovateľky nedospel.

10. Už v uznesení č. k. II. ÚS 492/2013 z 3. októbra 2013 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky ústavný súd ustálil, že vyjadrenie hodnoty predmetu konania v zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky v spojení s § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku [resp. v súčasnosti v spojení s § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku] predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, t. j. s tým, aké (právo tvorné) účinky bude mať pre účastníkov konania meritórne rozhodnutie súdu v tomto konaní.

11. Uvedený právny názor ústavný súd následne vo svojej judikatúre rozvíjal (napr. II. ÚS 807/2016, IV. ÚS 187/2018) až napokon vysvetlil, že pri vyčíslení trov konania pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceníteľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota

nehnutelnosti. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (porov. I. ÚS 70/2021).

12. Vzťahnuc uvedené na prípad sťažovateľa, ústavný súd sa nedomnieva, že by okresný súd vykladal ustanovenia relevantnej právnej normy svojvoľne, ak na vec aplikoval § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. V prípade sťažovateľa totiž išlo o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. V tomto spore nešlo o majetok (hodnotu), ale o rozšírenie aktív dedičstva na účely dedičského konania. Vyhovujúci rozsudok by nemal za následok nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti žalobkyňami, pretože také rozhodnutie by nebolo spôsobilým titulom na vykonanie zmeny zápisu v katastri nehnuteľností. Išlo by iba o deklaratórne rozhodnutie tvoriace podklad pre dedičské konanie. Otázka vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam by sa riešila až v následnom konaní o dedičstve. Inými slovami, právne účinky takéhoto rozhodnutia možno charakterizovať ako vyriešenie predbežnej otázky, ktorá je relevantná pre následný priebeh dedičského konania. Niet preto pochýb o správnosti aplikácie uvedeného ustanovenia vyhlášky, ako aj interpretácie judikatúry ústavného súdu okresným súdom, ktorej závery sú plne uplatniteľné aj v prejednávanej veci.

13. Ako vyplýva z ústavnej sťažnosti, prezentovaný právny názor ústavného súdu je sťažovateľovi známy, no považuje ho za nesprávny a predložením argumentu o potrebe vnímať účinok meritórneho rozhodnutia nielen z pohľadu žalobkyň, ale aj optikou jeho ako žalovaného (keďže v prípade neúspechu by prišiel o vlastníctvo sporných nehnuteľností priamo a bezprostredne, bez potreby ďalšieho konania) usiluje o prehodnotenie tohto právneho názoru vo veci konajúcim (prvým) senátom.

14. Aj k tomuto argumentu už ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti zaujal stanovisko. V uznesení č. k. I. ÚS 539/2020 z 1. decembra 2020 sa nestotožnil s argumentom sťažovateľa, že ako žalovaný bol v otázke určenia trov konania v inom právnom postavení ako žalobca, keďže podľa ústavného súdu sú trovy konania (podobne ako súdny poplatok) viazané na predmet sporu, a nie na žalobcu či žalovaného ako na stranu sporu. Pripustením takéhoto odlišného prístupu by mohla nastať situácia, že všeobecný súd by naopak porušil základné právo žalobcu na rovnosť v konaní, čo ústavný súd považoval za neprípustné. Rovnako v uznesení č. k. I. ÚS 70/2021 z 23. februára 2021 ústavný súd konštatoval, že poukazovanie sťažovateľky na iné postavenie v konaní pred všeobecným súdom z hľadiska určovania predmetu sporu na účely vyčíslenia trov konania neobstojí, pričom považoval za rozhodujúce, že ak by súd rozhodol, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, sťažovateľka by bola v spore neúspešná, čo by znamenalo, že nárok na náhradu trov konania by jej nepatrilo. Za takej situácie by nárok na náhradu trov konania mohol znietť v prospech úspešného žalobcu, a teda aj v tom prípade by sa vyčísľil s prihliadnutím na peniazmi neoceníteľný predmet konania.

15. V oboch už uvedených konaniach rozhodoval prvý senát ústavného súdu a ani v prejednávanej veci nedospel k odlišnému právnomu názoru, teda nebol založený dôvod na predloženie návrhu

na zjednotenie právnych názorov plénu ústavného súdu (§ 13 ods. 1 zákona o ústavnom súde), ako zamýšľa sťažovateľ v ústavnej sťažnosti.

16. V súvislosti s namietaným nevysporiadaním sa okresného súdu s námietkami sťažovateľa, ústavný súd po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého uznesenia dáva za pravdu sťažovateľovi. Zatiaľ čo na námietky žalovanej v prvom rade reagoval okresný súd v bodoch 24 až 26 napadnutého uznesenia, námietky sťažovateľa (zhrnuté v bode 6 napadnutého uznesenia) ostali bez výslovnej odpovede okresného súdu. Úlohou ústavného súdu však nie je perfekcionisticky „prerábať“ konanie pred všeobecnými súdmi, a to aj keby k nim urobeným dielčím procesným úkonom mal výhrady. Ústavný súd považoval v prejednávanej veci za podstatné, že okresný súd svoje rozhodnutie náležite odôvodnil a jeho závery nemožno považovať za arbitrárne či svojvoľné. Okresný súd v odôvodnení odkázal na ustálenú judikatúru ústavného súdu, dokonca aj na uznesenie č. k. I. ÚS 539/2020 z 1. decembra 2020 (bod 21 napadnutého uznesenia), na ktoré poukazuje ústavný súd aj v tomto uznesení (bod 13).

17. Ani ďalšie námietky sťažovateľa [bod 5 písm. e) tohto uznesenia] nie sú dôvodom, pri ktorom by nebolo možné ustáliť, že v okolnostiach prejednávanej veci nemožno závery okresného súdu vyhodnotiť ako svojvoľné, resp. také, ktoré by popierali zmysel a účel príslušných ustanovení vo veci aplikovanej právnej normy.

18. S ohľadom na uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

19. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 19. októbra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu